

Stig L. Andersson

Eksempel på nyt landskabsbillede.
Hornshøj, Holstebro. Byudvikling baseret på økologiske principper © SLA
• Example of a new landscape picture.
Hornshøj, Holstebro. Urban development based on ecological principles © SLA

Med kommunalreformen i 2007 fulgte nedlæggelsen af amterne og sammenlægningen af kommunerne. 98 nye og større kommuner overtog amternes forpligtigelser til at forvalte og planlægge det åbne land. Samtidig fulgte en ny planlov, ifølge hvilken kommunerne har pligt til at sikre det åbne lands landskabelige værdier og kulturmiljøer. Men hvori består disse landskabelige værdier? Og hvordan sikrer man sig, at kommunerne opfylder deres forpligtigelser?

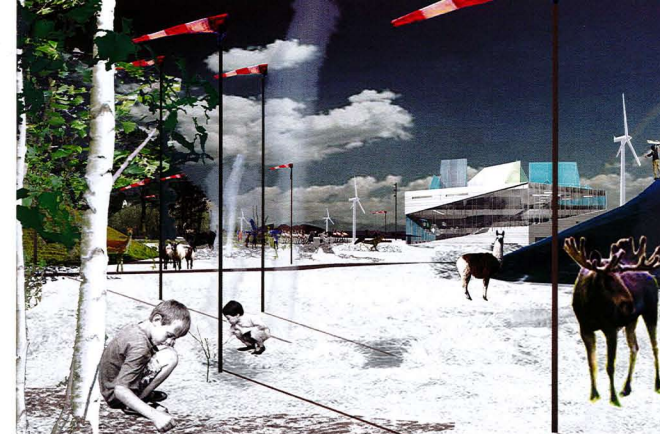
Af Miljøministeriets publikation *Vejledning om landskabet i kommuneplanlægningen* (2007) fremgår det, at kommunerne dels skal formulere strategiske mål, dels udarbejde forslag til handlinger, som tilsammen sikrer værdier i landskabet. Kaster vi imidlertid et blik på de værdier, der ligger til grund for selve vejledningen og dens forslag til landskabsanalyser, viser den sig at være rundet af et landskabssyn opstået omkring 1840. Guldalderens landskabssyn mere populært kaldet.

På side 145 refereres således til eksempler på landskabstyper, der netop ligger inden for guldalderforståelsen såsom overdrevslandskab, skovrejsning med romantiserende udtryk og helt generelt landskaber, som de kunne opleves i første halvdel af 1800-tallet som konsekvens af udskifningen – landskaber, som i dag genfindes i J.Th. Lundbyes malerier.

Kommunernes arbejde med landskabet er altså rundet såvel af særlige forpligtigelser som af

Th. Eksempel på nyt landskabsbillede.
Naturvidenskabernes Hus, Bjerringbro.
Et frugtbart møde mellem elementerne jord, ild, vand, luft og højteknologiske installationer, afspejler naturens processer © SLA
• Right: The Natural Science House, Bjerringbro.
A fertile meeting between the elements: soil, fire, water, air and high-technological installations reflect the processes of nature. © SLA

Nederst. Eksempel på nyt landskabsbillede.
Brøbekk, Oslo. Det tekniske anlæg danner basis for en vertikal landskabelig oplevelse, et habitat for sommerfugle © SLA
• Bottom: Brøbekk, Oslo.
The technical complex forms the basis for a vertical landscape experience, a habitat for butterflies. © SLA

bestemte værdier, hvilket ikke er helt uden problemer, snarere tværtimod. Man kan f.eks. spørge, hvordan kommunerne har tænkt sig at håndtere 'fremmede' indgreb i det åbne land, hvis målet overordnet set er at sikre og bevare billedet af et guldalderlandskab? Et sådant indgreb kunne være placeringen af et teknisk anlæg som f.eks. 3 MW vindmøller eller anlæggelsen af erhvervsdomiciler. Hvordan balancerer man denne udfordring med kravet om at bevare og sikre billedet af et let kuperet overdrevslandskab med fritgående køer og vindforblæste træer med en klart defineret kant til byen? Urbanitet og åbent land opfattes som hinandens modsætninger. Deraf opstår konflikten. Det tekniske anlæg passer ikke ind i det ønskede landskabsudtryk. Men anses for at være skæmmende, hvorfor det må udformes, så det forbliver skjult og tilpasset landskabet. Landskabet har størst værdi. Det tekniske anlæg mindst.

Miljøministeriets vejledning svarer ikke på, hvordan kommunerne skal håndtere den konflikt, som vi f.eks. møder i sammenstødet mellem den pligttagne sikring og bevaring af et bestemt landskabsbillede og det politiske krav om sikring af alternativ energi i form af vindmøller eller det lokalpolitiske krav om udvikling af et erhvervsdomicilområde, der kan give økonomisk vækst og fremgang i bysamfundet. Kommunerne mangler altså tydeligvis et planlægningsredskab, der sætter dem i stand til at løse konflikten på kvalificeret vis. Det er her, Akademiadets memorandum *Landskabssyn og planreform* (2008) kommer ind i billedet. Et memorandum formulerer ganske vist ikke løsninger. Men inden vi ser på, hvordan konflikten mellem opretholdelsen af landskabsbilledet og placeringen af det tekniske anlæg kan løses, må vi som udgangspunkt have en fælles forståelse for nødvendigheden af at tænke i landskabelige helheder frem for i deløsninger. Og vi må acceptere, at der følger et nyt billede, når vi skal tænke i helheder. Et nyt og endnu ukendt landskabsbillede.

I 1840 ser vi et vildt moderne landskab, hvor gårdene er flyttet ud af landsbyen i løbet af få årtier. Lundbye og andre samtidige kunstnere begejstres og afbilder det nye i malerier og teg-

ninger. Et radikaliseret landskabsbillede skabt gennem kultivering, landbrug og lovgivning. I dag står vi i samme situation som ved udskifningen. Vi skal igen flytte ud i det åbne land og forene størrelser, vi før så som modsætninger. Kommunalreform, byspredning og urbanisering af landet, teknologiske landvindinger som vindmøller, solenergi, biler, kraftvarme anlæg, broer, motorveje, enorme svinefabrikker, krav om bæredygtighed og meget andet kræver, at vi vurderer vores opfattelse af det åbne land, hvis vi skal løse de udfordringer, som planlægningen står overfor.

Vejledningens udgangspunkt er, at fastsatte bestemte landskabelige nøglekarakterer, som imidlertid ikke længere er valide, når vi samtidig kan konstatere, at landskabet i dag er langt mere komplekst end det forudsatte billede. Memorandumets udgangspunkt er at oplyse om denne kompleksitet. At informere om muligheden for mange forskellige landskabsbilleder. Memorandumet fastslår således, at kommunernes strategiske mål må være en planlægning, der er baseret på en dynamisk landskabsopfattelse, der dels reflekterer samfundets teknologiske vidensudvikling, dels dets aktuelle kulturelle niveau.

Hvordan kommunerne så træffer et kvalitativt valg i planlægningen af de komplekse forhold i landskabet, giver memorandumet ikke noget direkte svar på. Svaret skal søges i landskabsarkitekturen. Et eksempel: En kommune skal placere et teknisk anlæg i det åbne land og samtidig sikre og bevare landskabet med fredsskov, tjørn på overdrevet og højmosse. Som udgangspunkt kan det ikke lade sig gøre. Skal det kunne lade sig gøre, må vi søge efter et nyt billede. Vi står altså nøjagtigt som i guldalderens begyndelse over for en fantastisk mulighed for at grundlægge et nyt landskabsbillede.

Det ansvar ligger hos kommunerne. Vi anbefaler derfor, at kommunerne allierer sig med faglige kompetencer, der kan kvalificere de valg, der skal træffes, når et nyt parcelhuskvarter etableres, når store fabriksbygninger placeres skovnært, sommerhuse tæt ved kysten, eller en helt ny byudvikling realiseres i det åbne landskab. Første skridt er at udvide forståelsen af landskabets

raktertræk og supplere kendte træk som mose, overdrev, sandede vesterhavskyster og fredsskove med vindmøller, højspendingswirer, plastindsvøbte halmruller og indkøbscentre. At betragte dem som ligeværdige og kvalitative bidrag til en ny landskabsopfattelse.

Den potentielle konflikt mellem bestræbelser på at sikre bestemte landskabstræk og nødvendigheden af indgreb i det åbne land kan altså undgås. I stedet for at betragte den lovpåtlige landskabsforvaltningen som et spørgsmål om at etablere et landskabsbillede, der har vist sig at være utidsvarende og konfliktfyldt, skal vi betragte indgrebene som et led i frembringelsen af et nyt og tidssvarende billede af det danske landskab. I forlængelse heraf kan Akademiadets memorandum betragtes som et korrektiv til det forældede landskabssyn, som gennemstrømmer Miljøministeriets vejledning. Kun hvis vejledningens anslag kombineres med et tidssvarende landskabsbillede baseret på de forudsætninger, som memorandumet beskriver, og med inddragelsen af den rette landskabsarkitektoniske kompetence, kan kommunerne på kvalificeret vis nå frem til, hvordan de skal handle, hvis målet er at sikre et værdifuldt og bæredygtigt dansk landskab.

Stig L. Andersson, Akademiadets, formand for Arkitektsektionen

